

До спеціалізованої вченої ради
К 64.109.01 у Харківській державній
академії дизайну і мистецтв

ВІДГУК
офіційного опонента

на дисертацію Залевської Олени Юріївни
**«ПРОЕКТНО-ХУДОЖНІ ЗАСОБИ УКРАЇНСЬКОГО ПЛАКАТА
ДОБИ ПОСТМОДЕРНІЗМУ»**,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства
за спеціальністю 17.00.07. – Дизайн

Актуальність теми. Філософія, мистецтво та дизайн тривалий час базувалися на принципах постмодерністської парадигми, однак на сьогодні відкритими та актуальними залишаються питання систематичного осмислення наявного доробку та перспектив розвитку візуально-комунікативного середовища у даному культурному шарі. Складність явищ постмодернізму, змішування художніх мов, різноманітність проектних практик, зумовлюють потребу у поглибленому усвідомленні окремих його проявів, зокрема у сфері графічного дизайну. Одним з найпоширеніших і дієвих засобів подачі інформації в графічному вигляді є плакат. Дослідження, що направлено на розвиток художніх прийомів і візуальних форм виразності друкованих об'єктів на основі наукового осмислення попереднього й сучасного стану візуально-комунікативної галузі є актуальним і перспективним та буде сприяти розвитку графічного дизайну.

Актуальність роботи підтверджується тим, що вона проводилася відповідно до плану підготовки наукових кадрів кафедри графічного дизайну Харківської державної академії дизайну і мистецтв, а також держбюджетної тематики «Графічний дизайн України як засіб формування громадянської свідомості» (№ 0117U001380, 2017-2019 рр.).

Оцінка обґрунтованості наукових положень дисертації і їх достовірності

Дисертацію виконано автором з використанням комплексного наукового підходу та сучасних методів наукових досліджень. Зокрема еволюцію плаката розглянуто із застосуванням порівняльно-історичного й типологічного методу. При визначенні виражальних засобів українського плаката доби постмодернізму використано контекстуальний, художньо-стилістичний та порівняльно-описовий методи.

Обґрунтованість наукових положень підтверджено значним обсягом плакатних творів, що проаналізовано з часів появи перших постмодерністських проявів у вітчизняному плакаті (поч. 1960-х рр) до умовно завершеного циклу (2010-ті рр.). Територіальні межі дослідження окреслені кордонами сучасної України із залученням іноземного досвіду у випадку обміну культурними змістами. Автором проведено аналіз великої кількості наукових джерел, в яких вивчається постмодернізм, його арт- і дизайн-практики.

Основні положення і результати роботи доповідалися, обговорювалися та одержали позитивну оцінку на чотирнадцяти конференціях та форумах різного рівня.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що вперше виявлено проектні й художні засоби виразності та національну специфіку українського плакату доби постмодернізму на основі комплексного підходу. Цінність для науки полягає у систематизації наукових знань про генезис та засоби виразності у практиках постмодернізму. Автором доповнено відомості про український плакат періоду 1960–2010-х рр. та про творчість дизайнерів-плакатистів України другої половини ХХ – початку ХХІ ст.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання дизайнерами для вирішення проблем ефективної візуалізації інформації. Слід відмітити той факт, що зібраний та проаналізований матеріал може бути задіяний у галузі дизайн-освіти, бути рекомендований до включення у навчальному курсі лекцій з історії плаката.

Особистий внесок автора полягає у обґрунтуванні теми, вирішенні і узагальненні завдань, отриманні основних результатів дисертаційної роботи. Безпосередньо автором висвітлено нові, раніше комплексно не досліджені аспекти вітчизняного плаката на етапі постмодернізму та виявлено особливості постмодерністських проектно-художніх засобів виразності. У працях, виконаних зі співавторами, особистий внесок здобувача є досить вагомим.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових фахових виданнях. Основні положення і результати дослідження в достатній мірі викладено в провідних фахових виданнях. Про це свідчить кількість публікацій та відповідність їх тем змісту дисертації. У числі 15 публікацій 4 статті у фахових виданнях, рекомендованих МОН України, та 1 в іноземному фаховому виданні, внесеному до реєстру наукометричних баз даних.

Оцінка змісту дисертації. Структурно дисертація складається зі вступу, основної частини, яка включає три розділи, загальних висновків, списку використаних літературних джерел з 288 найменуваннями і додатку. Загальний обсяг дисертації складає 381 сторінку.

У *вступі* дисертант обґрунтував актуальність роботи, сформулював мету та основні завдання досліджень, показав наукову новизну і практичне значення отриманих результатів.

В *першому розділі* (стор. 9 -57) на основі аналізу історіографії дослідження та джерельної бази сформовано уявлення про стан наукової думки та виявлено актуальні напрямки і проблеми розвитку дизайну вітчизняного постмодерністського плаката.

В *другому розділі* (стор. 58-96) досліджено проектні та художні засоби виразності постмодернізму. Автором розкрито функції метафори, парадоксу, іронії, гри. Заслугує уваги системність, з якою автор підійшов до виявлення постмодерністських прийомів візуалізації інформації: цитування, подвійне кодування, колаж, пастиш, палімпсест. Зазначено, що прикметною ознакою плаката постмодернізму є множинність застосування нестандартних прийомів, засобів та стилістичних форм. Розкрито, що плакат перебуває в

синтезі з візуальним мистецтвом, фотографією, рекламою, візуально-комунікативними практиками мережі Інтернет тощо.

У *третьому розділі* дисертації (стор. 97-168) «Український постмодерністський плакат: засоби виразності» розглядається генезис і розвиток постмодерністських засобів у плакаті України (1960 – 2010-ті рр.). Виявлено ознаки постмодернізму у видовищному та політичному плакаті України. Визначено унікальні художньо-графічні елементи в авторському плакаті. Проведено аналіз розвитку Київського, Львівського, Харківського та Одеського плакату зі зверненням до тенденцій інтернаціонального стилю швейцарської школи та у візуальних запозиченнях інтелектуальної гри польського плаката.

Зазначено, що на початку 90-х рр. ХХ ст. розвиток ЗМІ, швидке поширення мережі Інтернет та отримання Україною державної незалежності, вплинули на зміни в ієрархії плакатних жанрів. Визначено умови, за яких плакат переміщується із зовнішнього урбаністичного середовища вулиць та площ до інтер'єрів виставкових залів та галерей.

У *висновках* стисло сформульовано основні наукові та практичні результати дисертації. Висновки дисертаційного дослідження відображають суть роботи, мають належний рівень наукової обґрунтованості та підтверджують внесок автора у розвиток теорії та практики графічного дизайну.

У *додатку* містяться альбом ілюстрацій і список робіт.

Автореферат дисертації повною мірою відображає зміст і основні положення дисертації.

Зауваження щодо змісту роботи:

1. При виявленні проектно-художніх засобів плаката, автор наводить результуючу схему зі списковим переліком (рис.1). Вважаю, що робота мала б більшу практичну значимість, логіку та цілісність викладення матеріалу, якщо б дослідження були проведені з включенням до схеми хронологічних та жанрових меж використання наведених засобів, враховуючи, що робота містить

ці дані у розпорошеному вигляді. Доопрацювання дозволило б продемонструвати динаміку розвитку графічної мови постмодерністського плакату та суттєво збагатило роботу. Також рекомендую пошук більш вдалого та цілісного варіанту компоновання матеріалів схеми на графічній площині.

2. У вступі автор посилається на використання типологічного методу з метою розподілу дизайн-продукції за характерними засобами виразності. Надалі у роботі засоби виразності набули типологічної систематизації, проте для опрацювання дизайн-продукції здебільшого використано описовий метод, у подальшому матеріал не набув певної структурної впорядкованості за типами чи категоріями. Вважаю, що фрагментарність застосування методів певною мірою зменшує їх ефективність.

3. Поряд з пошуком проектно-художніх засобів за мету дослідження автор ставить виявлення національної специфіки українського плаката доби постмодернізму, проте у актуальності зазначає що у цей період відбувається розмивання національної специфіки та формування нової глобальної знакової системи. Вважаю, що виявлення національної специфіки є доречним стосовно окремих періодів, наведених у дослідженні.

4. На с. 157 вказано, що один з технічних прийомів графічної мови постмодерністського плакату (ілюзія 3D-об'єму) також розповсюджений серед мотивів для татуювання. Даний приклад підкріплений серією з чотирьох додатків (іл. 3.2.38 - 3.2.41). Вважаю, що дані матеріали виходять за межі об'єкту дослідження і є недоречними.

Текст недостатньо опрацьований з точки зору пунктуації – поширене використання дефісу замість тире, розповсюджені подвійні пробіли та інші технічні недоліки. Зустрічаються помилки на письмі, які змінюють семантику речень (наприклад с. 176 - у висновках)

Висновок

Незважаючи на зазначені зауваження, дисертація Залевської Олени Юріївни «Проектно-художні засоби українського плаката доби

постмодернізму» є закінченою науковою працею. Автореферат адекватно відображає основний зміст дисертаційного дослідження.

Дисертаційна робота за актуальністю, ступенем обґрунтованості наукових положень і висновків, науковою новизною та практичному значенню відповідає вимогам п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. №567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 19.08.2015) до кандидатських дисертацій, а її автор – Залевська Олена Юріївна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.07. – Дизайн.

Офіційний опонент,
Доцент кафедри дизайну
Херсонського національного
технічного університету,
кандидат мистецтвознавства

Н.В. Миргородська

Підпис Миргородської Н.В. засвідчую
Начальник ВК ХНТУ

М.В. Танська